

INVENTARISATIE VAN DE ZEEREEP TEN
ZUIDEN VAN ZANDVOORT

Wanneer je in Zandvoort de Zuid-Boulevard afgaat kom je in het meest zuidelijke deel van de bebouwde kom van deze gemeente. Vandaar kun je per rijwiel over een fietspad naar Langeveld, Noordwijk o.i.d. rijden. Dit pad nu leidt door het terrein waar ik in het voorjaar van 1971 een broedvogel-inventarisatie heb uitgevoerd.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling om deze inventarisatie niet als doel maar als middel uit te voeren. Het leek mij interessant om te gaan bekijken wanneer bepaalde vogels doortrokken, dan wel aankwamen of vertrokken. Door met kaartjes een eksakte plaatsaanduiding mogelijk te maken is getracht elke vogel te noteren en aan te tekenen op de kaartjes. Gedurende de loop van de broedtijd zou dan duidelijk worden welke vogels hier hun territorium hadden en welke er anderszins aan het gebied gebonden waren.

De zeereep vormt een extreem landschap binnen het duinlandschap als geheel en in zijn fysiognomie wijkt het dan ook sterk af van de rest van het duinlandschap. Een bijzonder landschap (biotoop) herbergt een bijzondere levensgemeenschap; zo ook een bijzondere avifauna. Zo blijkt dat de zeereep -door zijn ligging- een aantrekkingskracht heeft op trekvogels. Dit valt zeker op in de kwantiteit doch -en dat hoopte ik te ontdekken- ook in de soorten-diversiteit. Verder blijkt dat doortrekkers hier iets eerder zijn, ofwel eerder in grotere getale, waardoor ze meer opvallen dan elders in de omgeving. Bij het verdwijnen van de vogels geldt het omgekeerde. Dit laatste, het oorspronkelijke doel van het onderzoek, heeft door tijdgebrek geen doorgang kunnen vinden. Rest mij een verslag te geven van de inventarisatie.

Topografie en terreinbeschrijving.

De zeereep is als een smalle kuststrook ten zuiden van Zandvoort in deze gemeente gelegen. Het strekt zich uit tot de grens van Noord en Zuid-Holland. Bij deze grens laten de gemeente Zandvoort en Noordwijk, de beide Provincies en daar naast de A.N.W.B. zich niet onbetuigd, er bevindt zich daar een barrière van grote en kleine borden en paaltjes die niet licht over het hoofd worden gezien.

Het gebied ligt tussen strandpaal 67,5 en 71,5 en is daarmee 4 km. lang.

De westgrens wordt gevormd door het prikkeldraadraster dat feitelijk op de grens van het strand en de duinen staat. De oostgrens wordt gevormd door het raster dat het gebied van de A.W.duinen afbakend (ca. 100 á 150 m. beoosten het genoemde hek). In de lengte loopt er een verhard rijwielpad doorheen. De maximale duinhoogte is 14 m. boven N.A.P., gemiddeld ligt het maaiveld 4 á 10 m. boven N.A.P. Er is geen zoet water in het gebied (het Westerkanaal in de A.W.duinen is het dichtstbijzijnde open zoetwaterbekken - ca. 500 á 750 m.-). De oppervlakte van dit duinkompleks is 44 ha. Het vormt een onderdeel van de drinkwaterwinplaats van Amsterdam en is gedeeltelijk in beheer bij het Hoogheemraadschap Rijnland, hoofdzakelijk omdat deze duinen dienst doen als dijk en dus behoorlijk onderhouden en zo nodig beveiligd moeten worden.

De dwarsdoorsnede van het terrein laat enige opvallende gegevens zien. Van west naar oost geeft het een volgend beeld: vanaf het strand een zeer steil duin dat begroeid is met Helm en Noordse Helm, dan volgt een vlak stuk van ca. 20 m. met eenzelfde begroeiing. Vervolgens de leizijde van dit steilduin dat gekenmerkt is door een begroeiing van Vlier, Meidoorn, Duindoorn, Braam en uiteraard Helm. De windzijde van dit duin is sterk dynamisch en zal dan ook regelmatig van vorm veranderen, de leizijde en overige duinen van de zeereep zijn relatief statisch. Verder oostwaarts liggen de resterende duinen die een duinbegroeiing hebben in engere zin, dit zijn de zeeduinen. De begroeiing van Duindoorn, Liguster, Kruiwilg en veel Bramen, Helm, Zegge en Korstmossen is erg schraal. Op enkele plaatsen zijn nog uitgestoven duinpannen. Over het algemeen bestaat het gebied uit jonge duinformaties die met een dwergstruikvegetatie zijn begroeid.

Broedvogelinventarisatie.

Vanaf 27 februari heb ik dit terrein regelmatig bezocht, d.w.z. minimaal 1x per week. Het laatste inventarisatiebezoek was op 28 juli. Totaal bezocht ik 25x het gebied, hoewel hier bij moet worden gezegd dat niet altijd het gehele gebied onder de loupe werd genomen. De territoria zijn vastgesteld aan de hand van zingende ♂♂.

Wilde Eend	2	Merel	11
Patrijs	2	Tapuit	14
Wulp	2	Roodborsttapuit	13
Houtduif	4	Paapje	4
Tortelduif	10	Nachtegaal	1
Koekoek	2	Sprinkhaanrietzanger	5
Kuifleeuwerik	1	Tuinfluitier	1
Veldleeuwerik	13	Grasmus	16
Boompieper	16	Fitis	31
Graspieper	4	Kneu	18
Winterkoning	5	Ekster	2
Heggenus	22		

Bij het overlezen van de lijst is de hoge score van enkele soorten opvallend. De hoge aantallen van vooral de Roodborsttapuit en de Tapuit staan niet los van een eigenaardig gegeven, n.l. een overvloedige presentatie van rasters. Ik ben aan het rekenen geslagen en kwam op een totale heklengte van 21,58 km. (gaastraster - zowel als draadhek). Hiervan is 4,2 km. onbelangrijk, t.w. het raster dat zich aan de zeezijde bij het strand bevindt. Resterend een lengte van 17,38 km. Enkele jaren geleden is er parallel aan het rijwielpad een aardgastransportleiding aangelegd die ondergronds is weggewerkt. Doordat de grond was ongewoeld bestond er verstuvingsgevaar. Om dit tegen te gaan plaatste men om deze baan hekken. Er komt dan vrij snel een vegetatie die weinig of geen last ondervindt van betreding (door o.a. mensen) en konijnenvraat. Deze rasters leverden een lengte op van 8,27 km. Minstens zo belangrijk is het feit dat er binnen deze rasters een rustgebied is ontstaan dat zeer in trek bleek bij sommige broedvogels. Dit laatste geldt ook voor het gedeelte dat in beheer is bij het Hoogheemraadschap Rijnland: het is verboden zich hierin te bevinden. De oorzaak van de gunstige populatie Tapuiten, Roodborsttapuiten, maar ook Boompiepers is dus gelegen in het feit dat er een enorme rasterlengte was en dat er voldoende rustgebieden (nestelen en uitwijken) voorhanden waren. Behalve voornoemde soorten waren er ook andere vogels die profiteerden van de raster-rustgebied-kombinatie. Bijvoorbeeld de Veld- en Kuifleeuwerik, de Tortelduif, Grasmus en Kneu. Feitelijk komt het er op neer dat ruim 80 % van de broedvogels binnen deze omheinde en verboden gebieden nestelden.

De Graspiepers broedden consequent alleen boven op de eerste duinenrij

in de dichte Helmvegetatie. De hoge Vlieren (tot 4 m.) boden plaats voor de beide duivensoorten en verder de Winterkoning, Merel, Tuinfluiter, Fitis en Ekster. Ook de Nachtegaal had hier zijn domicilie.

Van de Koekoek zijn op twee plaatsen frekwent $\delta\delta$ gesignaleerd. Het is moeilijk, want wat is bij de Koekoek de maatstaf, de ♀♀ , de $\delta\delta$ of beide tesamen? Er komt bigamie, zelfs polygamie, voor en er kunnen door één ♀ meerdere eieren worden gelegd. Ik heb het aantal zingende $\delta\delta$ aangehouden. Overigens is het opvallend dat soorten als Zanglijster, Gekraagde Roodstaart, Roodborst, Tjiftjaf, Pimpelmees en Spreeuw, om er enkele te noemen, ontbreken.

Totaal broedden er in 1971 199 paar. Omgerekend is dit, met een oppervlakte van 44 ha., 4,52 paar per ha. De Tapuit behaalde met 14 paar een dichtheid van 0,32 p/ha., en de Roodborsttapuit met 13 paar 0,30 p/ha., wat voor deze soort een zeer hoge populatiedichtheid is. Van de volgende soorten is het aantal broedgevallen dusdanig opvallend dat ik er de dichtheid van heb berekend: Boompieper 0,36 p/ha., Heggemus 0,50 p/ha., Fitis 0,70 p/ha. en Kneu 0,41 p/ha.

Ondanks de grote voordelen die de niet toegankelijke gebieden boden, waren er toch elders voorvallen die de vogelpopulatie niet ten goede kwamen. Badgasten e.d. die als drommen de stranden en duinen bevolken kunnen in de broedtijd niets goeds brengen. Vooral verstoring van de broedsels door te lang -bijna altijd onbewust- op één plaats te vertoeven is niet zelden geconstateerd en heeft zijn konsekwenties.

Op 10 juli telde ik van 10.30 tot 11.30 uur 1031 mensen met o.a. 181 fietsen en 106 bromfietsen die het fietspad op gingen bij Zandvoort. Uiteraard is dit in het hoogseizoen, doch ik telde slechts één uur en het weer was niet opperbest. In elk geval is het een duidelijke illustratie van wat er daar zoal aan mensen e.d. "verwerkt" wordt .

Des te groter was mijn verbazing toen bleek dat het resultaat toch goed was en ik van zeer veel broedparen later ook de uitgevlogen jongen heb gezien.

A.J. van Dijk
Zandvoortselaan 190
Heemstede.